

Drivers and Constraints of Ethnic Activism (Case Study: Bakhtiari People in Dezful)

Ali Feizolahi

(Corresponding Author)

Assistant Professor, Department of Sociology and Cultural Studies, Ilam University,
Ilam, Iran (a.feizolahi@ilam.ac.ir)

Behrooz Sepidnameh

Assistant Professor, Department of Sociology and Cultural Studies, Ilam University,
Ilam, Iran (b.sepidnameh@ilam.ac.ir)

Pourya Abyar

MA in Sociology, Department of Sociology and Cultural Studies, Ilam University, Ilam,
Iran (p.abayar1399@gmail.com)

Abstract

The problematization of ethnic activism, ethnic preferences, and prejudices has always been one of the issues discussed in Iran. Therefore This study attempts to identify the propellants and inhibitors of ethnic activism and discover its semantic implications. For this purpose, this research has been done by using of interpretive phenomenological method. Its target society is the Bakhtiari's residents of Dezful city in Khuzestan province, who have lived experience of the studied phenomenon. The research sample included 18 people selected using the purposive sampling method based on the theoretical saturation criterion. Research data was collected using in-depth interview techniques and data analysis was done through coding and thematic analysis. The findings of the research include the propellants of ethnic activism such as political polarization, ethnic frequentism, convergence of cultural challenges, organizational ethnicism, feelings of ethnic discrimination, Physical spatial ethnocentrism, Instrumentalization of ethnicity and ethnic socialization and themes of cultural relations, acceptance of others, intertwined social relations, Good governance and Improving the quality of life are representative of the inhibitors of ethnic activism. In general, we can be said that the maladaptive role of this type of culture has a more clear effect on the patterns of activism and political participation of citizens, especially in the elections of the Parlement and the Islamic Council. The reduction and weakening of this model of activity depends on the creation of contexts where rational actions come to the fore.

Social Problems of Iran

Journal, Vol. 15, No. 2, Summer 2024, 193-227

Received: 9/6/2024 Accepted: 7/8/2024

Extended Abstract

1. Introduction

Iran is one of the communities with ethnic diversity such as Persians, Turks, Kurds, Arabs, Lurs, Balochs, etc. Since every ethnicity carries some kind of beliefs and sense of belonging to its ethnicity. Therefore, this leads to the distinction between self-other, us-them, and its representation and reproduction in the context of society. These distinctions may lead to the formation of stereotypes about oneself and the other, which can be associated with forms of ethnocentrism. Khuzestan province has been inhabited by various ethnic groups for thousands of years, and “now its main inhabitants are the two great tribes of Arabs and Lurs” (Safinjad, 2019: 111). Although today Khuzestan is known more as an Arabian province in the media and public mind, it is also one of the main regions where the Lur tribe live (Amanollahi Baharond, 2013: 223). The extensive migration of the Bakhtiari,s tribe to Dezful city and the increase in their population has been accompanied by consequences, including the interactions of the host society with the immigrants in the fields of politics, administrative organizations, employment structure, distribution of facilities, and cultural and social fields.

The repeated election the parliament representatives from among the Bakhtiari’s tribe gradually increased the ethnic gaps between the Dezfulian and the Lurs of Bakhtiari. It can be said that the utilization of ethnic prejudices turned the Parliamentary election and the city councils into a full-scale ethnic campaign and as a result led to the creation of categories of dominant and defeated ethnic groups. In addition, the employment and political relations of ethnic groups in political and administrative organizations deepen these gaps. The relations between these two tribes have been accompanied by variations in recent years, which have attracted the attention of researchers. As for the ethnic interactions between Dezfulian and Bakhtiari’s, research has been done such as factors of convergence of Dezfulian and Bakhtiari’s (Baluti et al, 2016) and ethnic conflict in Dezful (Najafi, 2014). In addition, several researches have been conducted on ethnic activities in different regions of the country, each of which has studied aspects of this issue as independent or dependent variables. Therefore, this research attempts to discover the semantic implications related to the subject of the propellants and inhibitors of ethnic activism among the Bakhtiaris living in Dezful City by using a qualitative approach and a phenomenological method, to answer this question, what is the understanding of participants in the research based on their lived experience about the propellants and inhibitors of ethnic activism?

2. Method

This research was based on a qualitative approach and based on the interpretive phenomenological method to discover and identify the propellants and inhibitors of ethnic activism. Its participants were the Bakhtiaris living in the center and the Bakhtiari,s neighborhoods on the environs of Dezful city. The research sample included 18 people who were selected using the purposive sampling method. The process of sampling and conducting interviews has continued until reaching saturation. In other words, additional information should not be obtained through data collection, which itself can be considered as a criterion for validity. Research data was collected using in-depth interview techniques and data analysis was done through coding and thematic analysis technique. Identifying the main themes of the research has been done using the analysis method of Smith et al. (2009: 82-100), which consists of six steps “1. Reading and re-reading 2. Initial noting 3. developing emergent themes 4. Searching for connections across emergent themes 5. Moving to the next case 6. Looking for patterns across cases.

3. Findings

In the current of data analysis, the identified themes have been classified into two categories under the title the propellants and inhibitors of ethnic activism. The propellants and inhibitors of ethnic activism are: 1. The Instrumentalization of ethnicity that refers to the use of ethnocentrism in the political arena by managers and local political leaders. 2. Ethnic frequentism, which is caused by the large population of the tribe, is a determining factor in gaining political power. 3. The convergence of cultural challenges describes a situation caused by the simultaneous existence of several cultural challenges that intensify ethnocentrism. 4. Organizational ethnocentrism is based on nepotism and hiring unqualified people in administrative positions. 5. The feeling of discrimination caused by comparing the amount of difference in receiving urban welfare services with non-Bakhtiari neighborhoods. 6. Political polarization, which refers to a situation in which people are divided into two completely opposite groups. 7. Physical spatial ethnocentrism that is caused by non-Bakhtiaris’ sense of belonging, superiority and ownership towards the city. 8. Ethnic socialization is caused by social training in immediate environments.

The inhibitors of ethnic activism are the factors that reduce the formation and prevent the expansion and reproduction of ethnic actions. 1. Cultural relations refer to inter-ethnic relations and citizenship culture. 2. Acceptance of others, which refers to the degree of acceptance of others through having a

network of trans-ethnic friends, sociability and internalization of citizenship culture. 3. Intertwined social relations refer to the reduction of ethnic actions due to having neighborhood relations, spatial relations, dialogue and interaction of ethnic groups with each other, and the communication of different ethnic groups with each other. 4. Good governance refers to the pattern of performance and behavior of political officials in legalism. 5. Improving the quality of life, which refers to livelihood changes, cultural improvement and economic components such as a suitable economic situation.

4. Conclusion

In general, in our country, until the early 20th century, the governments mainly had a tribal and ethnic origin, and the power system had a localistic and monopolistic nature and did not recognize the right of personal choice for the members. Ethnic activism has harmful and destructive effects in the field of politics and citizenship. The incompatible role of this kind of culture on the patterns of activism and political participation of citizens, especially in the elections of the Parliament and the Islamic Council, is evident. Its result in the field of politics is the disruption in the rational decision-making process of the voters and consequently the disruption or weakening of the decision-making institution at the national level. The reduction and weakening of this model of activity depends on the creation of contexts where rational actions come to the fore. In this regard, reforming the methods of distribution of political and economic opportunities, reforming the methods of selecting political and administrative officials, as well as reviewing the recruitment pattern and administrative processes that facilitate and encourage particularism should be put on the agenda.

Keywords: Ethnic Activism, Prejudice, Ethnocentrism, Tribal Preferences, Incompatibility of Institution.

پیش‌ران‌ها و پسران‌های کنش‌ورزی قومی (مورد مطالعه: بختیاری‌های ساکن شهر دزفول)

علی فیض‌اللهی^۱ بهروز سپیدنامه^۲ پوریا آبیاری^۳

چکیده

مسئله‌مند شدن کنش‌ورزی قومی، ترجیحات طایفه‌ای و تعصبات قومی، همواره یکی از موضوعات مورد بحث در ایران بوده است. از این رو، پژوهش حاضر درصدد شناسایی پیش‌ران‌ها و پسران‌های کنش‌ورزی قومی و کشف دلالت‌های معنایی آن است. مشارکت‌کنندگان این پژوهش که با استفاده از روش پدیدارشناسی تفسیری انجام شده است، بختیاری‌های ساکن شهر دزفول در استان خوزستان بودند که ۱۸ نفر از آن‌ها با روش نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس معیار اشباع نظری انتخاب شدند. داده‌های تحقیق با استفاده از تکنیک مصاحبه عمیق گردآوری شد و تحلیل آن از طریق تکنیک تحلیل مضمون انجام گرفت. بر پایه یافته‌ها، پیش‌ران‌های کنش‌ورزی قومی شامل «قطبی‌شدگی سیاسی، بسامدگرایی قومی، هم‌آیندی چالش‌های فرهنگی، قوم‌گرایی سازمانی، احساس تبعیض قومی، قوم‌گرایی فضایی کالبدی، ابزاری شدن قومیت و جامعه‌پذیری قوم‌گرایانه» و پسران‌های این کنش‌ورزی شامل «مراودات فرهنگی، دیگرپذیری، ارتباطات اجتماعی درهم‌تنیده، حکمرانی مطلوب و بهبود کیفیت زندگی» بوده است. به‌طورکلی، می‌توان گفت نقش ناسازواره این گونه فرهنگی بر الگوهای کنش‌ورزی و مشارکت سیاسی شهروندان، به‌ویژه در انتخابات مجلس شورای اسلامی نمود آشکارتری دارد و پیامد آن در عرصه سیاست، اخلال در روند تصمیم‌گیری عقلانی- استدلالی انتخاب‌کنندگان و در نتیجه اخلال یا تضعیف نهاد تصمیم‌سازی در سطح ملی است. تقلیل و تضعیف این الگوی کنش‌ورزی، در گرو ایجاد بسترهایی است که در آن کنش‌های عقلانی به منصفه ظهور یابد.

کلیدواژگان: کنش‌ورزی قومی، تعصب، قوم‌گرایی، ترجیحات طایفه‌ای، ناسازواری نهادی.

۱. استادیار گروه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران (نویسنده مسئول) / a.feizolahi@ilam.ac.ir

۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران / b.sepidnameh@ilam.ac.ir

۳. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران / p.abyar1399@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۵/۱۷

فصلنامه مسائل اجتماعی ایران، سال پانزدهم، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۳، صفحات ۱۹۳ تا ۲۲۷

۱. مقدمه و بیان مسئله

وجود اقوام مختلف در گستره سرزمینی یک جامعه، در موارد زیادی مسئله کنش قومی و موضوعات قومیتی را به دنبال دارد. این مسئله خود یکی از دغدغه‌های اصلی دولت‌ها در سراسر جهان است، زیرا برخی از مؤلفه‌ها و عناصر قوم‌گرایی ممکن است برای جامعه تبعات امنیتی داشته باشند. البته همه مسائل همیشه به بحران منجر نمی‌شوند، بلکه تنها زمانی به بحران تبدیل می‌شوند که از حوزه‌های خودشان خارج شوند و کلیت جامعه را به خطر بیندازند و زمانی رخ می‌دهند که مشکلات حوزه خاصی عمومیت یابند (الکساندر، ۲۰۱۹: ۳). برخی از محققان نیز معتقدند قوم‌گرایی «می‌تواند به کاهش انسجام ملی بیانجامد و درگیری‌های قومی به‌عنوان یکی از مسائل اجتماعی مهم، می‌تواند مانع توسعه اجتماعی و اقتصادی گردد و بر سلامت روانی جامعه و احساس امنیت شهروندان تأثیر بگذارد» (سجادیان و همکاران، ۱۳۹۴).

کشور ایران در طول تاریخ مامن و مسکن اقوام مختلف بوده است و از این نظر جزو جوامع دارای تنوع قومی (فارس، ترک، کرد، عرب، لر، بلوچ و...) است. از آنجاکه هر قوم حامل نوعی از باورها و احساس تعلق به قومیت خویش است و خرده‌فرهنگ، سنن، زیست فرهنگی اجتماعی و نیز زیست بوم خاص خود را دارد، لذا این امر منجر به تمایز بین خود-دیگری، ما-آن‌ها و بازنمایی و بازتولید آن در بستر اجتماع می‌شود. این تمایزات، ممکن است منجر به شکل‌گیری تصورات قالبی نسبت به خود و دیگری شوند که می‌تواند با اشکالی از قوم‌مداری همراه باشد. قوم‌گرایی سازوکاری تمایزبخش و مبتنی بر نگرش‌های تفکیک‌کننده جامعه از سوی اجتماع معینی از مردم است و قومیت «پدیده‌ای صرفاً اجتماعی و دارای معنایی مطلقاً اجتماعی» است که در طول زمان «تولید و بازتولید» می‌شود. قومیت «محور هویت فردی و گروهی» و «پدیده‌ای سیال و قابل انطباق با اوضاع و احوال دگرگون‌شونده» است (گیدنز، ۱۴۰۳: ۳۶۰).

استان خوزستان در طول هزاره‌ها محل سکونت اقوام مختلفی بوده است و اکنون نیز ساکنان عمده آن دو قوم بزرگ «عرب» و «لر» هستند (صفی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۱۱۱). اگرچه امروزه خوزستان در رسانه‌ها و اذهان عمومی بیشتر به‌عنوان استانی عرب‌نشین شناخته می‌شود، اما یکی از مناطق عمده لرنشین نیز هست (امان‌اللهی‌بهاروند، ۱۳۹۳: ۲۲۳)؛

1. Alexander

2. Giddens

به‌گونه‌ای که جمعیت غالب نیمه شمالی برخی از شهرستان‌های استان (مانند اندیکا، ایذه، مسجدسلیمان) و بخش قابل‌توجهی از جمعیت شهرستان‌های اندیمشک، دزفول و شوش را لرها تشکیل می‌دهند. در طی سال‌های اخیر بخش مرکزی دزفول نیز شاهد رشد روزافزون جمعیت مهاجران بختیاری بوده است (اسماعیلی‌نیا، ۱۳۹۳: ۱۳۷). ازاین‌رو، حضور انبوه بختیاری‌ها در دزفول به‌عنوان یک گروه قومی دارای سنن و احساسات هویتی خاص مبتنی بر زبان، تاریخ و فرهنگ خاص می‌تواند هم زمینه‌ساز روابط بین‌فرهنگی و هم بستری برای ایجاد مناقشات و اختلافات قومی باشد و توسعه مدنی منطقه را تهدید یا تضمین کند (درویشی و امامی، ۱۳۸۹).

مهاجرت گسترده لرهای بختیاری به شهر دزفول و فزونی جمعیت آنان، با پیامدهایی همراه بوده و ازجمله برهم‌کنش‌ها و تعاملات جامعه میزبان با مهاجران را در عرصه‌های سیاست، سازمان‌های اداری، اقتصاد شهر، ساختار اشتغال، توزیع امکانات و حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی تحت تأثیر قرار داده است. میزان انطباق‌پذیری اجتماعی و فرهنگی مهاجران عمدتاً روستایی و دارای منشأ ایللیاتی با شرایط زیست جدید و نیز نحوه عملکرد آنان در زیست‌بوم جدید، همواره مورد بحث محققان بوده است. چنانچه عملکرد مهاجران با اقتضائات محیط جدید همخوان نباشد، یا منجر به «شوک» و «لنگش» فرهنگی در بین مهاجران می‌شود یا به ستیزه و اختلاف بین دو گروه میزبان و مهمان می‌انجامد که در زمره پیش‌ران‌های کنش قومی محسوب می‌گردند. در وضعیتی که انطباق مناسب صورت گیرد، پذیرش دیگری منجر به مشارکت هنجارمند و مدارای اجتماعی می‌شود که یکی از سازوکارهای کاهش یا پس‌ران‌های کنش‌ورزی قومی است.

به باور برخی از محققان آنچه در طول تاریخ تاکنون بر ساختار هویتی ایران حکم فرما بوده، الگوی هویت قومی در سازواره‌ای همگن و مبتنی بر میان‌ذهنیتی مشترک بوده است (کلانترمهرجردی و قربان‌پور، ۱۴۰۱: ۱۳۰۵)؛ درعین حال، به موازات آن در چند دهه اخیر با بومی شدن امر سیاسی و برجسته شدن اولویت‌های محلی نسبت به اولویت‌های ملی، رقابت‌های سیاسی به هویت‌های فروقومی یا طایفه‌ای (همان‌ما و دیگری و ذره‌ای شده) فروکاسته شده است. به‌عنوان نمونه تا پیش از انتخابات مجلس نهم، نمایندگان دزفول عمدتاً از بین بومی‌های دزفول انتخاب می‌شده‌اند؛ اما در انتخابات مجلس نهم به دلیل آرای نزدیک دو کاندیدای دزفولی و بختیاری، رقابت به دور دوم رفت و درنهایت منجر به انتخاب کاندیدای بختیاری شد. در انتخابات مجلس‌های دهم و یازدهم نیز مجدداً

کاندیداهای بختیاری انتخاب شدند. انتخاب مکرر نماینده دزفول از بین بختیاری‌ها، به تدریج شکاف‌های قومیتی بین دزفولی‌ها و لرها را افزایش داد. می‌توان گفت بهره‌برداری از تعصبات قومیتی، انتخابات مجلس و شوراهای شهر را به یک کارزار تمام‌عیارِ قومی تبدیل کرد و منجر به ایجاد دسته‌بندی گروه‌های قومی غالب و مغلوب شد. افزون بر این، روابط و مناسبات استخدامی و سیاسی گروه‌های قومی در سازمان‌های سیاسی و اداری است که این شکاف‌ها را تعمیق می‌بخشد و در این زمینه برتری با دزفولی‌هاست تا بختیاری‌ها.

مناسبات این دو قوم در خلال این دوره، با نوساناتی همراه بوده که مورد توجه محققان قرار گرفته است. چنانکه در مورد تعاملات قومی بین دزفولی‌ها و بختیاری‌ها تحقیقاتی از قبیل عوامل همگرایی دزفولی‌ها و بختیاری‌ها (بلوطی و همکاران، ۱۳۹۶) و تضاد قومی در دزفول (نجفی، ۱۳۹۳) انجام شده است. علاوه بر آن، تحقیقات متعددی در مورد کنش‌ورزی‌های قومی در مناطق مختلف کشور انجام گرفته است که هرکدام ابعادی از این مسئله را به عنوان متغیر مستقل یا وابسته مورد مطالعه قرار داده‌اند. از این رو این پژوهش درصدد است با استفاده از رویکرد کیفی و به روشی پدیدارشناسانه، دلالت‌های معنایی مرتبط با موضوع پیش‌ران‌ها و پس‌ران‌های کنش‌ورزی قومی در بین بختیاری‌های ساکن شهر دزفول را کشف کند و به این سؤال پاسخ دهد که مشارکت‌کنندگان در تحقیق بنا به تجربه زیسته‌شان چه درکی از پیش‌ران‌ها و پس‌ران‌های کنش‌ورزی قومی دارند؟

۲. چهارچوب مفهومی

به‌زعم ماکس وبر، کنش اجتماعی «به‌واسطه معنای ذهنی‌ای که توسط فرد (یا افراد) کنشگر به آن تعلق می‌گیرد، رفتار دیگران را در نظر می‌گیرد و از این طریق در مسیر خود قرار می‌گیرد» (وبر، ۱۹۴۷، به نقل از ادلز و اپلروث، ۲۰۱۵: ۲۵۵) و افراد درگیر در یک برهم‌کنش نشان می‌دهند که انتظارات دیگران را دریافته‌اند و بدان پاسخ می‌گویند. بر این اساس، وی چهار نوع آرمانی کنش اجتماعی را مطرح می‌سازد که با دو معیار «عقلانی/ غیرعقلانی بودن کنش و جهت‌گیری فردی/ جمعی» (همان: ۲۵۶) قابل تمییزند:

۱. کنش عقلانی معطوف به هدف که با محاسبه دستاوردهای کنش همراه است؛ ۲.

1. Weber

2. Edels & Appelrouth

کنش عقلانی معطوف به ارزش که در آن، حضور ارزش‌های شخصی فرد مهم‌اند؛ ۳. کنش عاطفی که کنشی غیرعقلانی و بدون ارزیابی منفعتی است؛ و ۴. کنش سنتی که مبتنی بر تقلید از عادات مرسوم و میراث تاریخی است» (و بر، ۱۹۴۷، دیجیتالی شده در ۲۰۱۳: ۱۱۸-۱۱۵).

بوردیو^۱ در مورد کنش‌ورزی، به دو مفهوم عادت‌واره^۲ و میدان اهمیت می‌دهد. مفهوم «عادت‌واره» برای بوردیو کلید تبیین چگونگی حفظ و بازتولید فرهنگ‌های طبقاتی است که معمولاً بدون قصد آگاهانه محقق می‌شود. عادت‌واره مشتمل بر شرایط عینی مادی و اجتماعی است که افراد در آن قرار می‌گیرند، زیرا این شرایط در ادراکات ذهنی ضمنی آن‌ها از محیطشان درآمیخته شده و بر استعدادها و راه‌های مناسب برای سازگاری تأثیر می‌گذارد (بوردیو [۱۹۸۰]، ۱۹۹۰: ۵۲-۵۶). عادت‌واره خصلتی دوجبهی دارد: هم حالتی ایدئولوژیک و الزام‌آور دارد و هم به دلیل آن که «انسان می‌تواند تا حدودی اثربخشی ایدئولوژی‌ها را خنثی کند، دارای رویه‌ای انعطاف‌پذیر» است (جلایی‌پور و محمدی، ۱۳۹۴: ۳۱۹).

همچنین، در دستگاه نظری بوردیو، «میدان» فضای ساختمانندی از جایگاه‌هاست. «مفهوم میدان متشکل از کلیت شبکه‌ها و الگوهای روابط اجتماعی مرتبط با حوزه خاصی از زندگی اجتماعی است. میدان‌ها شامل نهادهای اجتماعی مختلف جامعه می‌شوند، اما این مفهوم برای اشاره گسترده‌تر به تمام محیط‌های اجتماعی مختلف استفاده می‌شود که در آن‌ها تأثیر متقابل، رقابت و تعارض ممکن است رخ دهد» (جانسون، ۲۰۰۸: ۳۰۰). میدان معمولاً ساختاری محدودیت‌آفرین دارد که خود را بر کسانی که وارد آن می‌شوند، تحمیل می‌کند. از نظر بوردیو، میدان عرصه رقابت بین کنشگرانی است که در پی حفظ، ارتقا یا براندازی نظام موجودند. میدان همچون یک بازاری است که انواع سرمایه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین) را به کار می‌گیرد. جامعه، از تعداد بسیار زیادی میدان تشکیل شده است. میدان‌ها قابل تقلیل به یکدیگر یا به سیستم منطقی بزرگ‌تری نیستند، بلکه دربرگیرنده شماری از افراد دارای منابع انواع سرمایه‌اند که برای کسب ثروت، قدرت و حیثیت مبارزه می‌کنند.

1. Bourdieu

2. habitus

3. Johnson

کالینز^۱ در نظریه «حلقه‌های مناسکی برهم‌کنش»، به کنش متقابل، زنجیره‌ها و «بازار» چنین کنش‌های متقابلی می‌پردازد. وی بر آن است که در مرکز مناسک برهم‌کنش، فرآیندی نهفته است که در آن شرکت‌کنندگان کانون توجه متقابلی را توسعه می‌دهند و مناسک برهم‌کنش مجموعه‌ای از فرآیندهای علی دارای پیوندها و حلقه‌های بازخورد در میان آن‌هاست. مناسک برهم‌کنش دارای چهار ماده تشکیل دهنده اصلی است: ۱. حضور دو نفر یا بیشتر در یک مکان و تأثیرگذاری متقابل آن‌ها بر یکدیگر؛ ۲. وجود مرزبندی‌هایی با غریبه‌ها؛ ۳. تمرکز توجه بر روی یک هدف مشترک؛ و ۴. سهیم شدن در یک حالت مشترک یا تجربه عاطفی (کالینز، ۲۰۰۴: ۴۸). پیامدهای چنین مناسک برهم‌کنشی، همبستگی اجتماعی، انرژی عاطفی فردی، نمادهای بازنمایاننده گروه و احساس اخلاقی است (همان: ۴۹). این دیدگاه هم شرایط و هم کارویژه‌های کنش‌ورزی گروهی را در قالب مناسک تعامل بررسی می‌کند و ایجاد، تداوم و بازتولید حلقه‌های برهم‌کنش مناسک بنیاد را تبیین می‌کند.

لیدر^۲ بر آن است که دنیای اجتماعی از قلمروهای چهارگانه‌ای شامل حوزه زندگی‌نامه روانی، فعالیت موقعیتی، وضعیت‌ها و منابع زمینه‌ای اجتماعی ساخته شده است (لیدر، ۲۰۰۶: ۲۹۸). حوزه زندگی‌نامه روانی^۳ حیطه ارزش‌ها، آرمان‌ها و تأملات فردی است و از حیطه دوم نشئت می‌گیرد که حیطه کلان اجتماعی است. ساختار ذهنی و حیطه روان‌شناسی دست‌مایه فرد برای برقراری ارتباط با دیگران و انتخاب‌هایش در میدان‌های عمل است که به «توسعه خود و تحولات در هویت و شخصیت افراد در مقاطع مختلف زندگی اشاره دارد» (لیدر، ۲۰۰۵: ۳۴).

حوزه فعالیت موقعیتی و مکان‌مند^۴ به معنای استقرار در مکان یا موقعیتی خاص و فعالیت وابسته به مکان است و انواع روابط قابل‌تحقق در محیط‌های اجتماعی را دربرمی‌گیرد. «حوزه فعالیت موقعیتی با برهم‌کنش‌های چهره‌به‌چهره مشارکت‌کنندگان و میان‌ذهنیت‌شان تعریف می‌شود و بر تبادل احساسات و توانایی مدیریت وضعیت اثر می‌گذارد» (لیدر، ۲۰۰۶: ۲۹۹). حوزه منابع زمینه‌ای^۵ توزیع و مالکیت منابع، خصوصیات

1. Collins

2. Derek Layder

3. Domain of Psychobiography

4. Domain of Situation Activity

5. Domain of Contextual Resources

فرهنگی، سبک زندگی، انواع منابع خُرده‌فرهنگی، دانش و مهارت را شامل می‌شود و «جامع‌ترین ویژگی جامعه (واقعیت اجتماعی) را نشان می‌دهد و دو عنصر مرتبط را در برمی‌گیرد: اول، جنبه توزیعی مربوط به تخصیص نابرابر منابع و گروه‌بندی‌های اجتماعی متأثر از آن‌ها نظیر طبقه، قومیت و نظایر آن؛ و دوم، تجمیع تاریخی منابع فرهنگی همچون دانش، آداب و رسوم اجتماعی، ارزش‌ها و سبک‌های خُرده‌فرهنگی» (همان: ۳۰۱).

روابط اجتماعی و از جمله کنش‌ورزی قومی، بیشتر تحت تأثیر جنبه‌های بازتولیدی (نهاده‌ها، ارزش‌ها، گفتمان‌ها و غیره) است. مایکل هکتر^۱ در نظریه همبستگی گروهی توضیح می‌دهد که چگونه بازیگران با حداکثرسازی عقلانی منابع و ایجاد ساختار هنجاری گروه‌ها، به آن‌ها متعهد می‌مانند و از آن تبعیت می‌کنند (هکتر،^۲ ۱۹۸۷). به باور او، فرآیند اساسی همبستگی گروهی را می‌توان با مفروضات انتخاب عقلانی توضیح داد و پدیده‌های اجتماعی نوظهور (همچون کنش‌ورزی قومی) را هم می‌توان به‌طور مشابه درک کرد.

زیمل^۳ در نظریه روابط قومی بر آن است که مجاورت گروه‌های قومی، نشانه‌هایی از عصبیت جمعی، احساس مهتری-کهتری و حساسیتی را با خود دارد که در هر یک از اعضای این اجتماعات به صورت فردی موجود است (حیدری و نواح، ۱۳۹۵: ۶۴). نظریه زیمل بر سه درون‌مایه اصلی متمرکز است: ۱. قومیت به‌عنوان شکلی از فرایند اجتماعی شدن؛ ۲. ماهیت تعامل اجتماعی (و بنابراین، قومیت)؛ و ۳. زوال و کم‌رنگ شدن قومیت در اثر تمایزات اجتماعی (مالشویچ،^۴ ۱۳۹۳: ۳۸). از نظر وی اندازه گروه بر همبستگی درونی تأثیر عمیقی می‌گذارد و بر این اساس، اجتماعات مهاجر انسجام بیشتری دارند (همان: ۴۱). به‌طورکلی، مفهوم حلقه‌های مناسکی برهم‌کنش در نظریه کالینز دلالت بر نگاهی زمینه‌مند و فرآیندی به کنش‌ورزی دارد. مفهوم قلمرو زندگی‌نامه روانی در نظریه لیدر نیز تقریباً همتای مفهوم عادت‌واره یا هییتاس و حیطة بازتولید وضعیت‌های اجتماعی خیلی شبیه «میدان» در نظریه جامعه‌شناختی بوردیو است. از آنجاکه کنش‌ورزی قومی هم زمینه‌مند و ساختاری است و هم نوعی منش حامل نوعی از ایدئولوژی متأثر از میدان‌های

1. Michael Hechter

2. Hechter

3. Simmel

4. Malcevic

اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جامعه است، از این رو مفاهیمی همچون میدان و عادت‌واره در نظریه بوردیو و نیز قلمروهای منابع زمینه‌ای و بازتولید وضعیت‌های اجتماعی در نظریه لیدر و همچنین مفاهیم کنش عاطفی و کنش سنتی در نظریه وبر و مفهوم همبستگی گروهی ناشی از انتخاب عقلانی کنشگران در نظریه هکتر به منظور ایجاد حساسیت نظری برای تحلیل پدیده اجتماعی کنش‌ورزی قومی برگزیده شده‌اند و می‌توانند به غنای تفسیری و ارائه توصیفی فربه از موضوع مورد مطالعه کمک کنند.

۳. پیشینه تجربی

مطالعه پناهی نسب (۱۴۰۱) نشان داد که برجستگی ذهنیت بنکوگرایی، بازتولید ذهنیت قبیله‌گرایی سیاسی و اضمحلال شایسته‌سالاری با توسعه نیافتگی ملازمت دارد. عابدی‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) دریافتند که همزیستی فرهنگ‌های مختلف قومی در طی قرون، باعث زیست مسالمت‌آمیز و کمرنگ شدن قوم‌گرایی غیرمدنی شده است.

زرقانی و همکاران (۱۳۹۸) دریافتند که مرزهای عشیره‌ای-ایلی تشدیدکننده نگرش‌های طایفه‌محور، در بستر اجتماع کنونی منفعل و خاموش‌اند؛ اما امکان فعال شدن آن‌ها از طریق تحولات سیاسی و اجتماعی مانند انتخابات وجود دارد. مطالعه خزایی (۱۳۹۷) نشان‌دهنده متغیربودن روند قوم‌گرایی در منطقه لک‌نشین است. همچنین قوم‌گرایی در لکستان نیز به تدریج در حال نضج گرفتن است.

عنبری و قلی‌زاده میرزایی (۱۳۹۶) بر آن‌اند که در لرستان گزینش سیاسی تابع فرهنگ قومی حاکم است و قوم‌گرایی و رأی‌دادن بر مبنای هم‌ریشگی‌های محلی و قومی همپوشان‌اند. مطالعه بلوطی (۱۳۹۶) نشان داد که بین قوم‌گرایی و هم‌گرایی اجتماعی رابطه وجود دارد و به موازات کاهش قوم‌گرایی، می‌توان شاهد افزایش هم‌گرایی اجتماعی بود. همچنین رابطه معکوس بین سرمایه فرهنگی، قانون‌گرایی، مشارکت و اعتماد اجتماعی با قوم‌گرایی تأیید شده است. به عقیده زارعی (۱۳۹۴) ازدواج، همسایگی و وجود ارتباطات مؤثر بین کنشگران اجتماعی، به هم‌زیستی در جوامع متکثر فرهنگی منجر می‌شود.

نجفی (۱۳۹۳) دریافت که با وجود مرزبندی‌های اجتماعی و تردهای اجتماعی-سیاسی، موفقیت در انتخابات وابسته به میزان پیوندهای اجتماعی قوی و سرمایه اجتماعی بالا در بین یک گروه قومی است. قادرزاده و شفیعی‌نیا (۱۳۹۱) دریافتند که سطح تحصیلات و تعاملات اجتماعی و روابط انجمنی، نسبتی معکوس و معنادار با

قومیت‌گرایی دارند. پورافکاری (۱۳۷۸) در پژوهشی به تحلیل جامعه‌شناختی رابطه بین توسعه‌نیافتگی و تنش‌های قومی در منطقه لرستان و چهارم‌حال و بختیاری پرداخته است. نتایج تحقیق حاکی از نقش عوامل فرهنگی نظیر پدرسالاری، بیگانه‌گریزی، پایبندی به عرف و سنت پرستی در بروز تنش‌های قومی است و از نظر اجتماعی نیز غرور قومی و تفوق‌طلبی مؤثر بوده‌اند.

هوانگ^۱ و همکاران (۲۰۲۴) نشان دادند که جامعه‌پذیری قومی مثبت از جانب والدین (جامعه‌پذیری فرهنگی/ کثرت‌گرایی، ترویج هارمونی) با تماس مثبت بیشتر و منفی کمتر همراه است، درحالی‌که جامعه‌پذیری قومی منفی (آمادگی برای سوگیری، ترویج بی‌اعتمادی) اثرات معکوس دارد. اسکندر و هری کورنیاوانسیا^۲ (۲۰۲۳) در مطالعه تضادهای قومی در بین اقوام سماوه و بالیایی در اندونزی دریافتند هنگامی که عوامل فرهنگی به‌عنوان دلایلی برای برجسته‌سازی و دفاع از خود مورد استفاده قرار می‌گیرند، در یک جامعه چندفرهنگی برخوردهای فرهنگی و تضادهای قومی رخ خواهد داد.

دینزن^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در یک مطالعه مروری فراتحلیلی دریافتند که به‌طور متوسط اعتماد اجتماعی در زمینه‌های قومی متنوع‌تر کمتر است. بین تنوع قومی و اعتماد اجتماعی در همه انواع اعتماد رابطه منفی وجود دارد، اما رابطه منفی برای اعتماد به همسایگان قوی‌ترین، برای اعتماد درون‌گروهی و اعتماد اجتماعی تعمیم‌یافته، متوسط و برای اعتماد برون‌گروهی ضعیف‌ترین (و از نظر آماری ناچیز) است.

استاورن و پرویاز^۴ (۲۰۱۵) در تحقیقی دریافتند که تنوع قومی در درازمدت، مزایا و در کوتاه‌مدت اثرات منفی دارد؛ به عبارتی نابرابری بر انسجام اجتماعی تأثیر منفی دارد. نتایج تحقیق میوزن^۵ و همکاران (۲۰۱۳) نشان داد که افزایش متوسط سطح تحصیلات منجر به کاهش نگرش‌های قوم‌گرایی می‌گردد. ژیین‌بایو^۶ (۲۰۱۳) دریافت که احساس تعصب و تعلق نسبت به گروه، برخاسته از نقش خانواده و نیز ساختار قوم‌گرایانه‌ای است که در آن می‌زیند.

1. Huang
2. Iskandar & Heri Kurniawansyah
3. Dinesen
4. Staveren & Pervaiz
5. Meeusen
6. Zhiyenbayeva

بررسی تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که مفاهیمی چون کنش قومی و مشتقات آن، در پژوهش‌های مختلف مورد واکاوی قرار گرفته‌اند؛ اما تمام پژوهش‌های ذکرشده در زمینه کنش قومی و موضوعات مرتبط با آن، عمدتاً با غلبه کاربرد «روش‌های کمی» همراه بوده و تحقیقات با «رویکرد کیفی» حالت استثنا به خود گرفته است. علاوه بر این، محور اصلی اغلب این پژوهش‌ها در سطح محلی انتخابات و در سطوح ملی تضادها و درگیری‌های قومی بوده است؛ لذا مطالعه حاضر فقط تحقیقات معطوف به سطح محلی یا استانی را به عنوان پیشینه مدنظر قرار می‌دهد و صرفاً به کنش‌های انتخاباتی نمی‌پردازد.

۴. روش‌شناسی

این پژوهش مبتنی بر رویکرد کیفی و بر اساس روش پدیدارشناسی تفسیری، در جستجوی کشف و شناسایی پیش‌ران‌ها و پس‌ران‌های کنش‌ورزی قومی بوده است. مشارکت‌کنندگان آن، ۱۸ نفر از بختیاری‌های ساکن در مرکز و محلات بختیاری‌نشین حاشیه شهر دزفول بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند بر اساس تجربه زیسته‌شان «در مورد پدیده مورد مطالعه به صورت غیرتصادفی» (باتاشرجی، ۲۰۱۲) انتخاب شدند. فرآیند نمونه‌گیری و انجام مصاحبه تا زمان رسیدن به اشباع تداوم یافت؛ زیرا اشباع زمانی به دست می‌آید که اطلاعات فعلی موارد بیشتری از مفاهیم را به نظریه یا مفاهیم به دست آمده اضافه نکنند و از جمع‌آوری داده‌های تکراری جلوگیری کنند (وارپیو و همکاران، ۲۰۱۷). به عبارت دیگر، از طریق جمع‌آوری داده‌ها اطلاعات اضافه‌ای به دست نیاید که خود می‌تواند به عنوان ملاکی برای اعتبار در نظر گرفته شود.

در این پژوهش از ابزار مصاحبه عمیق برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. شناسایی مضامین اصلی تحقیق با بهره‌گیری از روش تحلیل اسمیت^۱ و همکاران (۲۰۰۹: ۸۲-۱۰۰) انجام شد که مشتمل بر شش گام «۱. خواندن و دوباره خوانی؛ ۲. یادداشت برداری اولیه؛ ۳. بسط مضمون‌های نمایان‌شونده؛ ۴. جستجوی اتصالات و روابط بین تم‌ها؛ ۵. تحلیل مورد (مشارکت‌کننده) بعدی؛ و ۶. جستجوی الگو در میان نمونه‌ها» است. پس از پیاده‌سازی و نوشتن مصاحبه‌ها، محققان با خواندن دقیق و بازخوانی مجدد متون،

1. Bhattacharjee

2. Varpio

3. Smith

مفاهیم هر مصاحبه را از طریق کدگذاری باز شناسایی کردند و سپس از طریق کدگذاری محوری، مفاهیم مشابه در مقوله‌های مرتبه بالاتری گروه‌بندی شد و به تشکیل مضامین فرعی و مضامین اصلی در کل مصاحبه‌ها پرداخته شد. در این پژوهش از معیار مقبولیت برای اعتباریابی استفاده شد که خود مبتنی بر مقبولیت پژوهشگر، مشاهده مصراانه، شرکت طولانی مدت و درگیری مداوم با داده‌هاست. قابلیت تصدیق از طریق استخراج دقیق مصاحبه‌ها و بهره‌گیری از روش ممیزی یا نظارت داوران محقق شده است.

جدول شماره ۱: مشخصات مشارکت‌کنندگان در تحقیق

کد مشارکت‌کننده	سن	تحصیلات	شغل	طایفه	محل تولد
۱	۳۷	فوق لیسانس	فرهنگی	چهارلنگ، محمودصالح	دزفول
۲	۵۲	لیسانس	فرهنگی	چهارلنگ، بساک	دزفول
۳	۲۸	فوق لیسانس	فرهنگی	چهارلنگ، دودانگه	دزفول
۴	۴۵	دیپلم	آزاد	چهارلنگ، فولادوند	درود
۵	۱۸	دیپلم	محصل	چهارلنگ، عبدالوند	دزفول
۶	۲۳	فوق لیسانس	مشاور مدرسه	چهارلنگ، میوند	دزفول
۷	۴۷	دیپلم	سرایدار	چهارلنگ، زلکی	مسجدسلیمان
۸	۲۲	دیپلم	آزاد	چهارلنگ، حاجیوند	دزفول
۹	۲۵	لیسانس	دانشجو	هفت‌لنگ، زراسوند	دزفول
۱۰	۲۴	لیسانس	آزاد	چهارلنگ، حاجیوند	دزفول
۱۱	۳۶	فوق لیسانس	فرهنگی	چهارلنگ، محمودصالح	دزفول
۱۲	۲۹	لیسانس	فرهنگی	هفت‌لنگ، بهداروند	شهرک بنوار حسین
۱۳	۲۵	دیپلم	مکانیک	چهارلنگ، هیودی	دزفول
۱۴	۳۷	لیسانس	آزاد	چهارلنگ، مرادی	دزفول
۱۵	۲۶	لیسانس	مربی ورزشی	چهارلنگ، زلکی	روستای سربیشه
۱۶	۲۳	دیپلم	آزاد	چهارلنگ، میوند	دزفول
۱۷	۲۴	دیپلم	حراست	هفت‌لنگ، بهداروند	دزفول
۱۸	۲۷	لیسانس	کارمند	هفت‌لنگ، بابادی	دزفول

۵. یافته‌ها

۵-۱. پیش‌ران‌های کنش قومی

منظور از پیش‌ران‌های کنش‌های قومی، مواردی است که زمینه‌ساز و بسترساز شکل‌گیری و یا تقویت‌کننده، تسریع‌کننده و جهت‌دهنده کنش‌ورزی‌های قومی هستند.

جدول شماره ۲. فرآیند کدگذاری پیش‌ران‌های کنش قومی

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کد / مفهوم
قطبی‌شدگی سیاسی	حیثیتی شدن انتخابات	فقدان تحمل شکست در انتخابات، قومیت‌گرایی ناگزیر، احساس الزام به حمایت از سیاسیون قومی، طایفه‌گرایی در انتخابات، تبدیل انتخابات به کارزار قومی «رأی قومی»
	قطبی‌شدن انتخابات	استفاده ابزاری سیاسیون از قطبی‌شدن قومیت‌گرایی، رونق انتخابات قطبی‌شده قومی، استفاده فرصت‌طلبان از بستر قطبی‌شدن انتخاباتی
بسامدگرایی قومی	اهمیت تعداد جمعیت	شمار بالای بختیاری‌ها در دزفول، اهمیت تعداد اعضای طایفه
	جمعیت ابزار قدرت	اهمیت جمعیت در زورآزمایی‌های قبیله‌ای، نقش جمعیت در حفاظت از طایفه در برخوردهای قومی، طایفه حامی اعضا
هم‌آیندی چالش‌های فرهنگی	فرهنگ سیاسی قوم‌گرا	اهمیت پیوندهای خونی در سیاست، حمایت سیاسی از عشیره، رأی قومی نماد شکوه قومی، طایفه برتر از جناح‌بندی سیاسی
	کژقوارگی فرهنگ سیاسی	ضعف آموزش سیاسی، عدم تشخیص آسیب‌های تعصبات قومی
	فرهنگ غیریت‌ساز	قومیت‌گرایی محصولی فرهنگی، تبارگرایی قومی ابزار ابراز وجود، مراسم پُرهزینه ابزار ابراز وجود، خودبرترینی، تقسیم افراد به خودی و غیرخودی
	ناهمسانی فرهنگی	تفاوت فرهنگی مهاجران و ساکنان، تداوم فرهنگ عشائری در شهر، تفاوت علایق و روحیه‌های شهرنشینان و عشایر
	رفتار قوم‌مدارانه	جوک‌های قومیتی، اذیت‌کردن مهاجران در گذشته، تعبیر کار اشتباه به کار لری
	فرهنگ حمایت‌گرا	حمایت متقابل در هنگام مشکلات، تعصب قومی ابزار همبستگی، تقسیم هزینه‌های مراسم سور و سوگ، حمایت قومی دوجانبه
	کنش قوم‌گرایانه مسئولان	مسئولان قومیت‌گرا، قومیت‌مدیران و عملکرد آن‌ها و واکنش اقوام دیگر در انتخابات آتی، نقش مسئولین در برجسته‌ساختن اختلافات قومی
قوم‌گرایی سازمانی	قوم‌گرایی نخبگان سیاسی	ترکیب رقابت سیاسی با تعصب‌های قومیتی توسط سیاسیون/نخبگان سیاسی، تأثیر سیاست و سیاست‌مداران در اختلافات قومی، تأثیر نخبگان بر تداوم قومیت‌مداری
	قومیت‌گزینی سازمانی	انتصابات قومی، نیروگزینی قومیتی در ادارات مختلف

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کد / مفهوم
احساس تبعیض قومی	تجربه تبعیض	تبعیض بین مناطق مهاجرنشین و ساکنان قدیمی شهر، احساس تبعیض در ذهن مهاجران بختیاری، ارجحیت شهرنشینان بر مهاجرین حاشیه‌نشین، آسیب‌دیدن از تعصبات قومی، رفتار تبعیض‌آمیز کارکنان برخی از سازمان‌ها
	احساس تبعیض	احساس مظلومیت مهاجران حاشیه‌نشین، احساس تبعیض
قوم‌گرایی فضایی کالبدی	احساس مالکیت قومیتی	احساس تعلق شهر به یک قوم، احساس مالکیت یک قوم بر شهر دزفول
	اقتدارجویی قومیتی	نماینده‌شدن یک گروه قومی در مجلس، اعمال اقتدار سازمانی یک گروه قومی
	مهاجرهراسی	مهاجرت تازه بختیاری به شهر و کوتاهی سابقه شهرنشینی، احساس واگذاری شهر به مهاجرین
ابزاری شدن قومیت	منفعت‌جویی مدیران	استفاده از قومیت‌گرایی برای منافع شخصی، سودبردن گروه‌های خاص از نماینده انتخاب‌شده با رویکرد قومیتی
	قدرت‌طلبی مدیران	ترجیح منافع قومی، ریاست‌طلبی قومیتی، قوم‌گرایی ابزار دستیابی به قدرت
جامعه‌پذیری قوم‌گرایانه	تأثیر‌پذیری تربیتی	تأثیر تربیت خانوادگی در تشدید تعصبات قومی، تأثیر‌پذیری از محیط تحصیل
	تأثیر‌پذیری محیطی	تشدید روحیه و عملکرد قومی با حضور در جمع نزدیکان و هم‌طایفه‌ای‌ها، تأثیر محیط زندگی و همسایگان در تشدید تعصبات قومی

در خلال کدگذاری داده‌ها و تحلیل مصاحبه‌ها، ۸ مضمون اصلی به شرح ذیل به دست آمده است:

۱-۵. قطبی‌شدگی سیاسی

قطبی‌شدن، دلالت بر وضعیتی دارد که در آن افراد به دو گروه کاملاً متضاد تقسیم شده‌اند. با این وصف، قطبی‌شدگی حالتی است که در آن عقاید یا منافع یک جامعه در امتداد یک پیوستار نیست، بلکه در منتهی‌الیه دو قطب افراطی و متضاد یکدیگر تمرکز می‌یابند. بازی هویت و سیاست حول موازین دموکراتیک و برابرانگاران سامان نیافته است و به طرف مقابل وزن یکسانی داده نمی‌شود. برای بخش عمده‌ای از دزفولی‌ها و بختیاری‌های ساکن دزفول، پیروزی نامزد مورد نظرشان در انتخابات مجلس و شورای اسلامی شهر اهمیت زیادی دارد و فضای دوقطبی سنگینی در ایام انتخابات ایجاد می‌شود که باعث رونق انتخابات می‌شود.

یک مشارکت‌کننده ۵۲ ساله، فرهنگی و از طایفه بُساک چهارلنگ، گفته است:

«انتخابات توی شهرک‌های دزفول عمدتاً جنبه قومی داره. شاید یکی از دلایل رونق انتخابات هم همین قطبی شدن انتخابات باشه. اگه آزا تعصبی نباشه، نصف این تعداد هم رأی دهنده نمی‌آد. من خودم پای صندوق بوده‌ام. وقتی طرف می‌آد، فقط از سر رقابت با طوایف دیگه هست.»

مشارکت‌کننده ۸۱ ساله، دیپلم و از طایفه عبدالوند چهارلنگ نیز از نقش قطبی‌سازی انتخابات گفته است:

«انتخابات نمایندگان یکی از دلایل مهم رقابت‌های قومی هست. توی دوره‌ای که آقای ... از صندوق درنیومد، بختیاری‌ها خیلی ناراحت شدن.»

۲-۱-۵. بسامدگرایی قومی

جمعیت زیاد طایفه، نوعی پشتوانه و مایه دلگرمی برای اعضا و عامل تعیین‌کننده قدرت سیاسی و رزمی و مایه مباهات نسبت به دیگر طوایف است و هم‌افزایی اعضای طایفه در موارد خاص، کنش‌ورزی آنان را به سمت کنش‌های قومی سوق می‌دهد.

به‌عنوان نمونه مشارکت‌کننده ۵۲ ساله، فرهنگی و از طایفه بُساک چهارلنگ در این زمینه گفته است:

«هنوز هم من از دایی‌های خودم که از طایفه ... هستن، گاهی در بحث‌ها می‌شنوم که می‌گن «ما دو هزار پیا داریم»؛ یعنی ما برای خودمون جمعیت بزرگی هستیم.»

همچنین، بختیاری‌ها گویش خاص خود را دارند که صحبت کردن و نحوه ارتباط آن‌ها را از دیگر اقوام متمایز می‌کند، اگرچه در هر منطقه‌ای از جغرافیای بختیاری شاهد دایره لغات خاص و نوع تلفظ ویژه کلمات هستیم. بختیاری‌ها بر زبان و گویش خود حساسیت ویژه‌ای دارند و با دیدن افراد هم‌زبان خود، احساس خوبی پیدا می‌کنند؛ چنانکه مشارکت‌کننده ۵۲ ساله، فرهنگی و از طایفه بُساک چهارلنگ گفته است:

«من مدتی پیش توی یاسوج کار اداری - انشگاهی داشتم. همین‌که اونجا احساس کردم هم‌زبونم هستن، نوعی دلگرمی برام بود و حس کردم می‌تونم بهتر با اون‌ها کنار بیام.»

گوش مردم دزفول و شوشتر نیز گوش خاصی است که شاخه‌ای از فارسی دری محسوب می‌شود و در آن لغات پارسی میانه (پهلوی) و فارسی اصیل فراموش شده بسیاری دیده می‌شود (امام‌اهوازی، ۱۳۸۲: ۲۴۵). این گوش به سادگی از گوش لری قابل تشخیص است و نشانه مهمی در تعیین هویت قومی شخص است. صحبت کردن با گوش خاص بختیاری در این سال‌ها و با افزایش تعداد بختیاری‌های دزفول، به زمینه‌ای برای ایجاد کنش‌ورزی‌های قومی تبدیل شده است.

یک مشارکت‌کننده ۲۳ ساله، مشاور مدرسه و از طایفه میوند چهارلنگ، گفته به این نتیجه رسیده است که اگر در ادارات با گوش محلی بختیاری صحبت نکند، کارش بهتر انجام می‌شود:

«تجربه‌ای که پیدا کرده‌ام اینه که حس می‌کنم زمانی که فارسی و بدون لهجه صحبت می‌کنم، خیلی بیشتر کارم راه می‌افته. کافیه بدونن که لر نیستی، هر قومیتی می‌خواهی باش.»

۳-۱-۵. هم‌آیندی چالش‌های فرهنگی

این مضمون، توصیف‌گر وضعیتی ناشی از وجود هم‌زمان چند چالش فرهنگی است که تشدیدکننده قوم‌گرایی‌اند و در عرصه سیاسی، انتخابات را به کارزاری قومی تبدیل می‌کنند تا کنشی معطوف به مشارکت هنجارین و عقلانی. در این مورد می‌توان به این عبارت از مشارکت‌کننده ۴۷ ساله، سرایدار مدرسه و از طایفه زلکی چهارلنگ، اشاره کرد:

«توی ایام انتخابات، لرها می‌گن باید لر از صندوق دریاد و دزفولی‌ها هم می‌گن باید دزفولی رأی بیاره. همین، باعث تضاد می‌شه. اگه کمی فرهنگ‌سازی بشه و جوری بشه که فرد اصلاً به قومیت کاندیدا توجه نداشته باشه و ببینه این شخص که می‌خواد نماینده بشه، چه جور آدمی هست، بگه برم تحقیق کنم ببینم این آقا حقش هست بره مجلس یا نه؟»

برجسته‌سازی مفاخر قومی و تقسیم افراد به خودی و غیرخودی با شاخص قومیت و نیز ناهمسانی مناسبت‌های فرهنگی و اجتماعی بین اقوام ساکن و انتقاد از همدیگر در این فقره قابل تأمل است. به عنوان مثال، مشارکت‌کننده ۳۶ ساله، فرهنگی و از طایفه محمود صالح چهارلنگ، در مورد مراسم ترحیم پُرهزینه گفته است:

«برخی از طوایف عمیشه دنبال ابرازوجود هستن. ابرازوجودش هم اینه که مثلاً مراسم فاتحه‌خوانی بگیره و ۵۰۰ میلیون خرج کنه که نشون بده عشیره مهمی داره.»

درباره رفتارهای قوم مدارانه، یک مشارکت کننده ۳۷ ساله، لیسانس و از طایفه مرادی چهارلنگ، گفته است:

«در بین اقوام مختلف کسانی هستند که دانسته یا ندانسته ادعای خود برتری دارند و احساس می‌کنند که نسبت به بقیه اقوام برتر و بالاترین و نژاد و نسب بهتری دارند و اقوام دیگر را مورد تمسخر قرار می‌دهند. به نظر خود این عقیده درست نیست. علت این گونه افکار، عدم آگاهی هست.»

۴-۱-۵. قوم‌گرایی سازمانی

قوم‌گرایی سازمانی، مبتنی بر بنیادهای خویشاوندی و احساس بیگانگی نسبت به بیرون از طایفه است و پیامد آن کژکارکردی سازمان اداری به دلیل خویشاوندگیزی و چشم‌پوشی از شایستگی حرفه‌ای و استخدام افراد فاقد اهلیت خودی در مناصب اداری است. از این رو ابتدای سامانه قدرت بر بنیادهای غیرعقلانی، عدم مواجهه مناسب با دیگری را در پی دارد که از مختصات فرهنگ سیاسی قوم‌مدار و مبتنی بر مناسبات قدرت در فرهنگ سازمانی قومی است. انتصابات قومیتی و نیروگیزی با ملاک قومیت در سازمان‌های اداری به عنوان پیش‌ران کنش‌های قومی عمل می‌کنند. مشارکت کننده ۲۸ ساله، فوق لیسانس و از طایفه دودانگه چهارلنگ، در این مورد گفته است:

«این تصمیم‌گیری‌های سیاسی که می‌بینی طرف جایگاهش اونجا نیست، این چیزها خودش مؤثره و تعصبات رو فعال‌تر و فعال‌تر می‌کنه.»

برخی از مشارکت‌کنندگان نیز سیاست‌های حاکمیت را در این مسئله تأثیرگذار می‌دانند؛ مواردی همچون مجوز دادن به جشنواره‌هایی که باعث تحریک قومی می‌شود یا عدم مبارزه و مقابله با تعصبات قومی در کتاب‌های درسی مدارس. یک مشارکت کننده ۴۵ ساله، دیپلم و از طایفه فولادوند چهارلنگ، گفته است:

«حاکمیت به جای این که برنامه مشخص و مدونی برای از بین بردن قوم‌گرایی و قوم‌پرستی داشته باشه، اتفاقاً داره برعکس با جشنواره‌های مختلفی که هیچ توجیهی ندارند، بر طبل قوم‌پرستی می‌کوبه، خواسته یا ناخواسته. ضررش اینه که وقتی عده زیادی از یه قوم توی اون برنامه جمع می‌شن، فقط بر مبنای قومیت هست.»

5-1-5. احساس تبعيض

يکى از مکانيسم‌هاى اثرگذار بر احساس تفاوت با ديگرى و از جمله تبعيض و بى‌عدالتى در يک جامعه، مقايسه اجتماعى است. بختيارى‌هاى مهاجر عمدتاً کم‌برخوردار ساکن در مناطق و محلات حاشيه‌اى شهر، به واسطه مقايسه و ملاحظه تفاوت در خدمات رفاهى شهرى خود با محلات دزفولى‌نشين، احساس تبعيض و اجحاف مى‌کنند. اين حس تبعيض، عامل و بهانه‌اى است تا در مقابل دزفولى‌ها حالت رقابتى داشته باشند و به عنوان مثال، در قضايابى همچون انتخابات، براى رفع تبعيض به انتخاب قوميتى مبادرت کنند. يک، مشارکت‌کننده ۴۵ ساله، ديپلم و از طايفه فولادوند چهارلنگ، گفته است:

«بختيارى محروم دنبال عامل بدبختى‌هايش مى‌گرده و به دلایلى اون را دزفولى‌ها مى‌دونه. دلایلى همچون برخورد مسئولين، عدم پيگيرى‌ها، عدم رسيدگى‌ها. اين كه مى‌بينه براى دزفولى‌ها گزينه‌هاى خوبى هست، اما براى او نه. در ذهنيت اون فرد محروميت‌كشيدۀ، بهش ظلم شده و عامل اين ظلم، مديران دزفولى هستن.»

مشارکت‌کننده ۲۹ ساله، فرهنگى و از طايفه بهداروند چهارلنگ، نيز بر آن است كه:

«نمى‌آيند براى طرف توى حاشيه شهر پايه برق بزبن. خودش ۴۰۰ متر سيم مى‌خره و مى‌زنه روى تير چوبى، اما هر دقيقه سيم قطع مى‌شه يا مى‌دزدن اون را. حالا هر كارى كنى و به اين شخص بگى كه آقا بالاخره مى‌آن و پايه مى‌زنن، قبول نمى‌كنه و مى‌گه چون من بختيارى هستم، رسيدگى نمى‌كنن وگرنه اگه دزفولى بودم، الان درست شده بود. احساس مى‌كنن چون مسئولين شهر دزفولى‌اند، اين‌ها را بدبخت كرده‌اند.»

5-1-6. قوم‌گرابى فضايى كالبدى

دزفولى‌ها به عنوان ساكنان قديمى شهر و تقدم حضور در شهر، احساس تعلق، تقدم و مالکيت نسبت به دزفول دارند. اين احساس دزفولى‌ها به حدى است كه از سمت بختيارى‌ها قابل تشخيص و براى آن‌ها ملموس است؛ چنان‌كه مشارکت‌کننده ۲۳ ساله، مشاور مدرسه و از طايفه ميوند چهارلنگ، اشاره کرده است:

«فكر مى‌كنم درگيرى‌ها به خاطر اين بوده كه چون ما بختيارى‌ها توى اين شهر خواه‌ناخواه مهاجرىم، طبيعىه كه وقتى جمعيتى از شهرى به شهر ديگه بيباد و ساكن بشه، افراد بومى اون شهر در وهله اول ديده خوبى نسبت به اون‌ها ندارن؛ يعنى حس مى‌كنن كه اومدن جاى اين‌ها را تنگ كنن.»

از نظر دزفولی‌ها، حضور بختیاری‌های مهاجر در این سال‌ها و افزایش جمعیت ایشان، بر فضای عمومی شهر تأثیر منفی داشته و شهر را از یکدستی فرهنگی خارج کرده است. این مسئله موجب ناراحتی برخی دزفولی‌ها و ایجاد این احساس شده است که با افزایش حضور بختیاری‌ها، دزفول از فرهنگ اصیل دزفولی خود فاصله خواهد گرفت. به عنوان نمونه، مشارکت‌کننده ۴۵ ساله، دیپلم و از طایفه فولادوند چهارلنگ، گفته است:

«دزفولی‌ها با توجه به این‌که این احساس رو دارن که توی این شهر صاحب‌اند، احساس تعلق دارن، فکر می‌کنن لرها دارن شهر رو از دستشون می‌برن. دزفولی‌ها منحصرأ همین شهر رو دارن و بس. فکر می‌کنن با آمدن یه بختیاری و رفتنش به مجلس، آروم‌آروم هویت خودشون رو از دست می‌دن. مجبورن با چنگ و دندون دفاع کنن.»

۷-۱-۵. قومیت ابزار قدرت طلبی مدیران

منظور از این مضمون، دامن‌زدن اهالی سیاست به اختلافات قومی و کسب وجاهت، محبوبیت و مقبولیت در میان هم‌قومی‌ها از این طریق است. سیاسیون برای منافع شخصی یا حزبی خود به تعصبات قومی دامن می‌زنند و این مسئله باعث می‌شود از این طریق، اقلیت خاصی به قدرت و منافع ویژه‌ای دست پیدا کنند و اکثریت مردم که درگیر این کنش‌های متعصبانه شده‌اند، از نقد و نظارت بر عملکرد آن اقلیت و مسئولان غافل و سرگرم درگیری‌های قومیتی شوند. به عنوان نمونه، مشارکت‌کننده ۵۲ ساله، فرهنگی و از طایفه بساک چهارلنگ چنین گفته است:

«یکی از دلایل پُرنگی این قضیه، قدرت‌طلبی هست. مثلاً کسی که می‌خواد رأی بیاره، می‌بینه برای کسب رأی باید مردم رو جذب خودش بکنه. برای جذبشون هم باید رگ غیرت و قومیتشون رو تحریک کنه.»

به عقیده مشارکت‌کننده ۲۵ ساله، مکانیک و از طایفه هیودی چهارلنگ:

«ما می‌خواهیم فقط خوبی و منافع برای خودمون باشه. می‌گیم آگه ... نماینده بشه، می‌آد شهرک من رو درست می‌کنه. دزفولی هم می‌گه اگر ... بیاد به شهر رسیدگی می‌کنه. یه دزفولی می‌گفت آگه یه لری نماینده شد، دیگه به ما دزفولی‌ها رسیدگی نمی‌شه. این به نقطه اصلی برای رقابت ما تبدیل شده.»

۸-۱-۵. جامعه‌پذیری قوم‌گرایانه

انسان موجودی اجتماعی است و بی‌شک از محیط اجتماعی اطراف خود اثر گرفته و البته به شکل متقابل، بر آن تأثیرگذار است. خانواده به عنوان گروهی از اشخاصی که با پیوندهای مستقیم به هم متصل می‌شوند (گیدنز، ۱۳۹۰: ۲۵۲)، تأثیری بسیار کلیدی در تربیت و آموزش افراد دارد.

همچنین، در مرتبه بعدی، شبکه خویشاوندی بزرگ‌تر شامل اقوام و بستگان نسبی و سببی و پس‌از آن، محیط زندگی و همسایگان و هم‌محل‌های‌ها بر روحیات، تفکرات و عملکرد قومیتی افراد تأثیرگذارند.

یک مشارکت‌کننده ۵۲ ساله، فرهنگی و از طایفه بساک چهارلنگ گفته است:

«وقتی توی موقعیت‌های قومی قرار نمی‌گیرم، از بحث‌های قومی بدم می‌آد، ولی متأسفانه اثرات بدش رو توی شخص خودم می‌بینم. من الان که دارم با شما صحبت می‌کنم، خودم رو شخصی می‌دونم که توی این جهت‌گیری‌ها دخالت نمی‌کنه و این رو ویژگی بدی می‌دونم. اما اگه در محیط و موقعیتش قرار بگیرم، توی کوچک‌ترین بحثی که پیش بیاد، بروز پیدا می‌کنه. مثلاً مادرم از یه طایفه و پدرم از طایفه‌ای دیگه هست، همیشه وقتی کنار خونواده مادری هستم، اون تعصبات رو نسبت به طایفه پدری دارم؛ با این‌که از نظر سواد، دانشگاه رفته‌ام و شاغلم و فرهنگی هستم، ولی این جهت‌گیری‌ها رو دارم و به نظرم این جهت‌گیری‌ها از هیچ فرد ایل منشأیی جدا نیست، توی هر جایگاهی که باشه. بین افراد به نسبت کم‌وزیاد می‌شه، اما همه دارن».

۲-۵. پس‌ران‌های کنش قومی

منظور از پس‌ران‌های کنش قومی، مواردی است که باعث کاهش شکل‌گیری، گسترش و بازتولید کنش‌های قومی می‌شود و یا بستر و زمینه‌ای است که به واسطه آن، کنش‌های قومی با مانع مواجه می‌گردند.

جدول شماره ۳، فرآیند کدگذاری پس‌ران‌های کنش‌های قومی را نشان می‌دهد. با تحلیل دسته‌بندی محتوای مصاحبه‌ها، به ۵ مضمون اصلی در این زمینه شامل مراودات فرهنگی، دیگرپذیری، ارتباطات اجتماعی درهم‌تنیده، حکمرانی مطلوب و بهبود کیفیت زندگی دست یافته‌ایم که در ادامه شرح داده شده‌اند.

جدول شماره ۳: فرآیند کدگذاری پسران‌های کنش‌های قومی

مضمون اصلی	مضمون فرعی	کد / مفهوم
مراودات فرهنگی	ارتباطات میان قومیتی	ارتباط دوستانه شاعران دزفولی و بختیاری، نگاه غیر جانبدارانه به فرهنگ دیگر اقوام، مراوده فرهنگی، تعاملات فرهنگی بین اقوام ساکن
	آگاهی از مناسبات تاریخی ساکنان	سابقه ارتباط ۲۰۰ ساله با مردم دزفول، آگاهی‌های تاریخی و فرهنگی در مورد ارتباطات مثبت اقوام ساکن در شهر
دیگر پذیری	رفتار فراقومیتی نخبگان	رویکرد فراقومیتی دانشگاهیان، تأثیر روشنفکران و مصلحان اجتماعی
	مدارای اجتماعی	روابط اجتماعی اخلاق‌محور، برخورد محترمانه با یکدیگر، احترام به فرهنگ، رسوم و زبان یکدیگر، عملکرد غیرقومی و انسان‌محور افراد در گسترش روابط
	شایسته‌گزینی سیاسی	انتصاب متعادلانه مسئولین از هر دو گروه قومی، رأی‌دادن بدون نگاه قومی، توجه به عملکرد و سابقه قبلی کاندیدا بدون در نظر گرفتن قومیت، رأی‌دادن به کاندیدای دارای افکار قومیت‌گرایانه، شایسته‌سالاری، توجه به شخصیت فردی کاندیدا
ارتباطات اجتماعی درهم‌تنیده	روابط همسایگی	فرهنگ همسایگی، ارتباطات همسایگی
	کنش تفاهم‌آمیز	تلاش برای درک متقابل از یکدیگر، گفتگو و تعامل اقوام با یکدیگر
	ارتباط مکانی	سکونت غیر متمرکز در مناطق، ارتباط متقابل اهالی مناطق، ارتباطات در گذر زمان
	ازدواج و پیوندهای سببی	ایجاد صمیمیت بین قومی با ازدواج و پیوندهای خانوادگی
حکمرانی مطلوب	سیاست‌گذاری پیونددهنده	سیاست‌های فرهنگی، معرفی مفاخر فرهنگی، سیاست‌گذاری حاکمیتی و وحدت‌بخش
	اصلاح روندهای سیاسی	لزوم تغییر مسئولین قومیت‌گرا، نقش شوراها در اصلاح رسوم غلط، نقش نماینده مجلس در هماهنگی بین مسئولان برای اصلاح رسوم غلط
	قانون‌گرایی	توجه کارمندان ادارات به وظایف قانونی، لزوم شایسته‌سالاری در گزینش کارمندان
	عدالت توزیعی	توجه به مدارس حاشیه شهر، خدمات عادلانه، رسیدگی به مناطق بختیاری‌نشین
بهبود کیفیت زندگی	تغییرات معیشتی	ده‌نشین، زمین‌داری، دوری از سبک زندگی مهاجرتی عشایری
	جو فرهنگی خانواده	سطح فرهنگی خانواده، کسب آموزش و تحصیلات اعضای خانواده
	بهبود وضعیت اقتصادی افراد	رفاه، اشتغال، روابط در بازار، دادوستد

۱-۲-۵. مرادوات فرهنگی

این مضمون اصلی از خُرده‌مضامینی همچون ارتباطات میان قومیتی، فرهنگ شهروندی، سواد و آگاهی‌های تاریخی و فرهنگی تشکیل شده است. به‌عنوان نمونه، مشارکت‌کننده ۳۷ سال، فوق‌لیسانس و از طایفه محمودصالح چهارلنگ، در مورد تأثیر اساتید دانشگاهی به‌عنوان شخصیت‌های فرهنگی بر کاهش تعصبات قومی گفته است:

«سال ۸۸ به دانشگاه رفتم و ۹۳ که بیرون اومدم، آدم دیگه‌ای بودم. وقتی سر کلاس اساتیدی چون دکتر ... می‌نشینی دیگر نمی‌تونی مثل چهار سال قبلت رفتار کنی. وقتی با دکتر ... استاد فلسفه بنشین، از نظر بینشی تغییر می‌کنی. الان دیگه شرایط توی این منطقه مثل سابق نیست. الان روابط بسیار عادی هست و توی این سال‌ها نگرش دیگری در مردم به وجود آمده».

یک مشارکت‌کننده ۲۲ ساله، دیپلمه و از طایفه حاجیوند چهارلنگ، ذیل مفهوم اخلاق محوری و احترام به فرهنگ و رسومات و زبان اقوام دیگر گفته است:

«وصلت و ازدواج دو خانواده، رفاقت دو جوان از دو طرف و همکار و همکلاس بودن، باعث می‌شه همدیگه رو درک کنن. درک رسم و رسومات و احترام به زبان و شأن و قدمت و اصالت قوم‌ها و درک‌کردن همدیگه، مهم‌ترین اصل برای کاهش درگیری‌ها هست».

۲-۲-۵. دیگرپذیری

مضمون دگرپذیری، متضمن وجود برهم‌کنش با دیگری متفاوت، شبکه دوستان فراقومیتی، جامعه‌پذیری و درونی‌شدن فرهنگ مدنی و فربهی فرهنگ شهروندی و بهترین نمود زندگی اجتماعی و مدنی‌زیستی، مدارا و دیگرپذیری است. وجود ارتباط فرهنگی نخبگانی مورد اشاره مشارکت‌کننده ۳۶ ساله، فرهنگی و از طایفه محمودصالح چهارلنگ است:

«ارتباط و مرادوات بین نخبگان فرهنگی بختیاری با نخبگان فرهنگی دزفولی زیاد هست. من و عمویم ... شعر دزفولی می‌گیم. شاعر دزفولی هم داریم که با من لری حرف می‌زنه و با افتخار درباره شعر لری من نظر می‌ده و من با افتخار شعر دزفولی حبیب شوکتی رو توی محافل لری می‌خونم».

یک مشارکت‌کننده ۲۹ ساله، فرهنگی و از طایفه بهداروند چهارلنگ نیز بر مدنی‌شدن تأکید دارد:

«ما نسل دوم یا سوم هستیم که اومده‌ایم و توی شهر دزفول زندگی می‌کنیم. نسل ما نسلی

هست دیگرپذیر و آشنا با فرهنگ شهرنشینی و شهروندی ... انسان‌ها وقتی کنار هم زندگی کنن، اخلاقشون باهم یکی می‌شه».

۳-۲-۵. ارتباطات اجتماعی درهم‌تنیده

به‌طورکلی، روابط همسایگی، کنش تفاهم‌آمیز، ارتباط مکانی، گفتگو و تعامل اقوام با یکدیگر و ارتباطات گروه‌های مختلف قومی با یکدیگر و همچنین ازدواج و پیوندهای سببی در کاهش کنش‌های متعصبانه قومی تأثیرگذار است. یک مشارکت‌کننده ۲۵ ساله، دانشجو و از طایفه زراسوند چهارلنگ گفته است:

«رابطه نزدیک و گفتگو توی کاهش تعصبات خیلی مؤثره. این‌که اقوام بیش‌تر باهم در تعامل باشن. این‌که افرادی که به این موضوعات دامن می‌زنن، بیان بنشینن و باهم حرف بزبن و ببینن مشکلتشون چیه دقیقاً و حرف طرف مقابل چی هست».

سکونت غیرمتمرکز و پخشیدگی گروه‌های قومی در مناطق مختلف شهر و ارتباط اهالی آن مناطق با همدیگر، عاملی مؤثر در کاهش تعصبات قومی است و در مقابل، حضور در جمع متمرکز و پُر تعداد یک قومیت کنش‌های قومی را تقویت می‌کند. در این مورد مشارکت‌کننده ۲۶ ساله، مربی ورزشی و از طایفه زلکی چهارلنگ، گفته است:

«افرادی که با افراد اقوام دیگه سروکار دارن، نسبت به مسائل قومی غیرحساس‌تر هستن تا کسی که توی روستاست. وقتی اطراف یک فرد پُر از هم‌ایلی‌ها باشه، تأثیر داره توی این قضیه».

مشارکت‌کننده ۲۸ ساله، فوق‌لیسانس و از طایفه دودانگه چهارلنگ نیز درباره تأثیر ازدواج و پیوندهای سببی گفته است:

«الآن موضوعی که هست، وصلت و ازدواج بین دو گروه قومی هست. این عامل معمولاً می‌تونه کمی قضیه رو تعدیل کنه. چون معمولاً خانواده‌هایی که باهم وصلت می‌کنن، خیلی ارتباط صمیمی باهم می‌گیرن».

۴-۲-۵. حکمرانی مطلوب

سیاست‌گذاری‌ها و نوع عملکرد و رفتار مسئولان سیاسی در اجرای آن سیاست‌ها، قانون‌گرایی و عدالت توزیعی بر کنش‌های مردم تأثیرگذار است. به‌عنوان نمونه، مسئولان می‌توانند بر اساس سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های منطقه‌ای، تمرکز قدرت سیاسی و هژمونی فرهنگی قومی را رقیق کنند. قانون‌گرایی و

شایسته‌سالاری در گزینش کارمندان و عدم توجه به قومیت آن‌ها در ادارات مختلف، همچنین عدالت در توزیع منابع و امکانات توسط مسئولین هر بخش نیز در کاهش نارضایتی‌ها و تعصبات قومیتی مؤثر است. به‌عنوان مثال، این جملات مشارکت‌کننده ۲۵ ساله، مکانیک و از طایفه هیودی چهارلنگ، قابل توجه است:

«ما چیز زیادی نمی‌خواهیم. یه بار فرماندار و شهردار اومده بودن کویته، گفتم به خدا ما کار زیادی از شما نمی‌خواهیم. ما فقط می‌خواهیم خیابانمون آسفالت بشه. درسته که عرق طایفه‌ای داریم، اما راه کاهش اون و تعدیلش اینه که رسیدگی بشه به ما. الان هم نقطه ضعف نمایندگان ... همین بوده. فلانی اومده بعد از ۱۵ سال چند تا خیابون از شهرک رو آسفالت کرده و ما هم طرفدارش شده‌ایم. ما فقط می‌خواهیم کسی به ما رسیدگی کنه. خیلی از ما کاری با سیاست و... نداریم.»

۵-۲-۵. بهبود کیفیت زندگی

تغییرات معیشتی، ارتقای فرهنگی و مؤلفه‌های اقتصادی همچون وضعیت اقتصادی مناسب و ثروت، در اتخاذ رویکرد متعادل در همه زمینه‌های زندگی و دوری از انواع ناهنجاری‌های برخاسته از فقر تأثیر زیادی دارد. به‌عنوان نمونه، مشارکت‌کننده ۳۷ ساله، فوق‌لیسانس و از طایفه محمودصالح چهارلنگ، به جایگاه ملاً در بین بختیاری‌ها اشاره کرده که معمولاً فردی متمول و باسواد است:

«به نظرم ثروت خیلی عامل مهمی هست توی نوع کنش‌ها. خونواده‌هایی که ثروتمندتر و دارا تر هستن، بینشون درس خوندن و کتاب بیشتر رواج داره. نوع برخورد این‌ها خیلی عاقلانه‌تر هست. بختیاری‌ها به آدم باسواد می‌گن آدم ملاً. مثلاً می‌گیم ملاً فلانی، یعنی کسی که توانایی خوندن و نوشتن داره. این ملاً خودبه‌خود آدم آرام و صبوری هست.»

۶. بحث و نتیجه‌گیری

در راستای پاسخ به پرسش‌های اصلی تحقیق و ارائه نتایج در قالب یک ساختار مشخص، دلالت‌های معنایی برآمده از تحلیل یافته‌های مطالعه ارائه شده است. در جریان کدگذاری و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها و روایت بختیاری‌های ساکن شهر دزفول، دو دسته مضمون با عنوان پیش‌ران و پس‌ران کنش‌ورزی قومی شناسایی شده است.

در زمینه پیشران‌های کنش قومی می‌توان گفت که بخشی از کنش‌ورزی‌های قومی، ریشه در استفاده ابزاری از قومیت‌گرایی و نیز بازتولید و تعمیق کنش‌های قومی و قطبی‌اندیشی و تضاد قومی در بین ساکنان شهر دزفول در عرصه سیاسی توسط مدیران محلی دارد. قطبی‌شدگی سیاسی، محصول عملکرد و برهم‌کنش‌های دو دسته از کنشگران در میدان سیاست و انتخابات است. از یک سو، سیاسیون به واسطه درهم‌آمیختن سیاست با قومیت (ولو موقت) بر شکل‌گیری و گسترش این موضوع دامن می‌زنند و از سوی دیگر، مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی برساننده قوم‌گرایی (همچون تعصبات، حمیت و تهورگرایی ایلیاتی و کارکردی بودن رویکردهای سنت‌گرایانه و قومیت‌گرایانه) در میدان سیاست و ائتلاف‌های انتخاباتی، منجر به حمایت شهروندان از کاندیدای منسوب به قوم خود می‌شود.

احساس حمایت‌شدگی و داشتن پشتوانه قومی، همراه با نوعی از دلگرمی ناشی از فزونی جمعیت قومی است. درهم‌آمیزی قوم‌گرایی سرآمدان سیاسی با قومیت‌گرایی ابزاری مدیران در زمینه استخدام و انتصابات قومیتی در دستگاه‌های مختلف، پرورش‌دهنده احساس اجحاف در بین دیگر شهروندان در این بستر چالش‌مندی است که با اعمال تبعیض نسبت به دیگر اقوام در زمینه تخصیص بودجه و تأمین امکانات مختلف و خدمات‌رسانی همراه بوده است. این غیریت‌سازی سیاسی، سازمانی و فرهنگی، درنهایت واکنش به تمامیت‌خواهی یک قومیت خاص را در پی دارد که همانا قطبی‌شدن همه عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سازمانی است و این چرخه معیوب همچنان تداوم می‌یابد.

نتایج تحقیق حاضر همخوانی‌هایی با یافته‌های پورافکاری (۱۳۷۸) در زمینه رابطه بین توسعه‌نیافتگی و تنش‌های قومی، بیگانه‌گرایی، پابندی به عرف قدیمی و سنت‌پرستی؛ با یافته‌های پناهی‌نسب (۱۴۰۱) در زمینه بازتولید ذهنیت قبیله‌گرایی سیاسی و نادیده‌انگاری شایسته‌سالاری؛ با یافته‌های نظری و قلی‌پور (۱۳۹۵) در زمینه بازتولید و تداوم قومیت و هویت قومی؛ با یافته‌های نجفی (۱۳۹۳) در مورد مرزبندی‌های اجتماعی و طردهای اجتماعی - سیاسی؛ با یافته‌های زرقانی و همکاران (۱۳۹۸) در مورد نقش تشدیدکننده انتخابات در مرزبندی قبیله‌ای و با یافته‌های عنبری و قلی‌زاده‌میرزایی (۱۳۹۶) در مورد همپوشانی قوم‌گرایی و رأی‌دادن قومی دارد.

در مقابل، بر اساس روایت مشارکت‌کنندگان در تحقیق، مضامین مراودات فرهنگی، دیگرپذیری، ارتباطات اجتماعی درهم‌تنیده، حاکمیت مطلوب و بهبود کیفیت زندگی

معرف پس‌ران‌های کنش‌ورزی قوم‌گرایانه‌اند. مضمون مراودات فرهنگی که حول ارتباطات میان قومیتی و فرهنگ شهروندی معنا می‌یابد، بیانگر آن است که تحول و ارتقای سطح فرهنگ جامعه در زمینه‌هایی همچون رشد فرهنگ سیاسی انتخاباتی، ارتقای سطوح مسئولیت‌پذیری شهروندی و شمولیت عام آن در سایر جوامع و جامعه خود می‌تواند به منزلهٔ پس‌ران‌هایی برای کنش‌های قومی ایفای نقش کند و شهروندان دارای چنین سطحی از مراودهٔ بین‌فرهنگی و فراقومیتی را از قید پیله‌های قبیله‌گرایانه و تلهٔ کنش‌ورزی قومی معطوف به خود رها سازد. مضمون ارتباطات اجتماعی دربرگیرندهٔ ارتباطات همسایگی و مناسبات بین‌قومیتی و همچنین خارج‌شدن از پیلهٔ کوچک محلی‌گرایی و قرارگرفتن در محیط‌های اجتماعی بزرگ‌تر است. این یافته با یافته‌های زارعی (۱۳۹۴) هم‌راستا است که تأثیر روابط فراقومیتی و ازدواج و همسایگی بر همزیستی مسالمت‌آمیز مردم را سبب‌ساز ایجاد اشتراکات فرهنگی در ابعاد مختلف زیست‌جهان آن‌ها می‌داند و به اهمیت جامعه‌پذیری و درونی‌شدن فرهنگ و ارتباطات متقابل با دیگری متفاوت اذعان دارد.

عملکرد بدون‌گرایش قومی و توأم با عدالت مسئولان محلی متصدی اتخاذ سیاست‌های فرهنگی و نیز برنامه‌ریزی برای ساماندهی مسائل مهاجران در توزیع منابع و امکانات، نقش پُررنگی در کاهش تعصبات قومی داشته است. این یافته با یافتهٔ نجفی (۱۳۹۳) که بر نقش افزایش میزان بهره‌مندی بختیاری‌ها از خدمات و امکانات شهری و اجتماعی در رفع تضادهای اجتماعی تأکید داشته است، همخوانی دارد. جریان جامعه‌پذیری و تربیت فرد در خانواده و فضای فرهنگی حاکم در بین فامیل و نزدیکان نیز می‌تواند یکی از پس‌ران‌های مهم کنش‌های قومی محسوب شود.

به‌طورکلی یافته‌های این مطالعه در زمینهٔ پس‌ران‌های کنش قومی با یافته‌های قادرزاده و شفیع‌نیا (۱۳۹۱) در زمینهٔ اثر سطح تحصیلات در کمرنگ‌شدن و کاهش میانگین قومیت‌گرایی و همچنین نسبت معکوس و معنادار متغیرهای یادگیری تعاملی و تعاملات اجتماعی و روابط انجمنی با قومیت‌گرایی؛ با یافته‌های ارجمندی و نوروزی (۱۳۸۹) در زمینهٔ خودمداری گروهی و میانجی‌گری؛ با یافته‌های زارعی (۱۳۹۴) مبنی بر یادگیری زبان دیگری، ازدواج بین قومی و همزیستی‌های شبکه‌ای و نیز وجود ارتباطات مؤثر بین کنشگران اجتماعی؛ با یافته‌های بلوطی (۱۳۹۶) در زمینهٔ رابطهٔ معکوس سرمایه فرهنگی، قانون‌گرایی، مشارکت و اعتماد اجتماعی با قوم‌گرایی؛ با یافته‌های عابدی‌زاده و همکاران

(۱۳۹۹) در زمینه همزیستی بین قومی و کمرنگ شدن قوم‌گرایی غیرمدنی؛ با یافته‌های زرقانی و همکاران (۱۳۹۸) در زمینه کمرنگ شدن مرزهای عشیره‌ای-ایلی و نیز تضعیف نگرش‌های طایفه‌محور در بستر اجتماع کنونی و با نتایج تحقیق میوزن و همکاران (۲۰۱۳) در مورد رابطه معکوس سطح تحصیلات با نگرش‌های قوم‌گرایانه، همخوانی دارد.

از آنجاکه کنش‌ورزی قومی در جامعه مورد مطالعه دارای ریشه‌های عمیق فرهنگی و ساختاری است، می‌توان با این بخش از نظریه بوردیو هم‌سخن بود که از تلاقی ساختار و کنش، نوعی از منش یا عادت‌واره شکل می‌گیرد که به واسطه تأثیرپذیری از میدان‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جامعه حامل نوعی ایدئولوژی مبتنی بر واکنش‌های جبرانی و سترون‌سازنده کنش‌های قوم‌گرایانه است. این نگرش، با مفاهیم نظری مطرح‌شده در زمینه مورد بررسی همچون مفهوم قلمرو زندگی‌نامه روانی و حیطه بازتولید وضعیت‌های اجتماعی در نظریه لیدر، مفاهیم کنش‌های عاطفی و سنتی در نظریه وبر، مفهوم انتخاب عقلانی و کنشگر مفروض آن در نظریه کلمن و مفهوم همبستگی گروهی ناشی از انتخاب عقلانی کنشگران در نظریه هکتر همسوست.

علی‌ای حال، در کشور ما که تا آغاز قرن بیستم حکومت‌ها عمدتاً خاستگاه ایلیاتی و قومیتی داشته‌اند، سامانه قدرت نیز سرشتی محلی‌گرا، موافقت‌خواه و انحصارطلب یافته است و حق انتخاب شخصی برای اعضا را به رسمیت نمی‌شناسد. از این رو، با اذعان به کارویژه‌های مثبت فرهنگ ایلی و مناسک قبیله‌ای و نقش بی‌بدیل آن در تسهیل و تحکیم مناسبات و مراودات اجتماعی، همبستگی اجتماعی، اخوت و برادری و به‌ویژه نقش ماندگار و بی‌بدیل آن در حراست از مرزهای میهن در دوران ۸ ساله جنگ رژیم بعثی عراق علیه ایران، نمی‌توان از اثرات آسیب‌زا و تخریبی آن در عرصه سیاست و شهروندی چشم‌پوشی کرد. نقش ناسازواره این‌گونه فرهنگی بر الگوهای کنش‌ورزی و مشارکت سیاسی شهروندان، به‌ویژه در انتخابات مجلس و شورای اسلامی نمود آشکارتری دارد. پیامد آن در عرصه سیاست، اخلال در روند تصمیم‌گیری عقلانی-استدلالی انتخاب‌کنندگان و در نتیجه، اخلال یا تضعیف نهاد تصمیم‌سازی در سطح ملی و اصلاح آن، در گرو ایجاد بسترهایی است که در آن کنش‌های عقلانی به منصفه ظهور برسد. در همین راستا بایسته است اصلاح شیوه‌های توزیع فرصت‌های سیاسی و اقتصادی، اصلاح روش‌های گزینش مقامات سیاسی و اداری و نیز بازنگری الگوی استخدام و روندهای اداری تسهیلگر و مشوق خاص‌گرایی، در دستور کار قرار گیرد.

منابع

- ارجمندی، غلامرضا و نوروزی، ابوالقاسم (۱۳۸۹). حل منازعات قومی در میان عشایر بختیاری شهرستان ایذه: رسم خون‌بری یا خون‌بس. بررسی مسائل اجتماعی ایران، (۱)، ۴۴-۱.
- استونز، راب (۱۳۷۹). متفکران بزرگ جامعه‌شناسی. ترجمه مهرداد میردامادی، تهران: مرکز.
- اسماعیلی‌نیا، غلام (۱۳۹۳). دزفول شهر ما، دزفول: اهورا قلم.
- اسمیت، آنتونی دی (۱۳۸۳). ناسیونالیسم: نظریه، ایدئولوژی، تاریخ. ترجمه منصور انصاری، تهران: موسسه مطالعات ملی.
- امام‌اهوازی، محمدعلی و حکمت‌فر، محمدحسین (۱۳۸۲). مقالاتی درباره تاریخ جغرافیایی دزفول. دزفول: دارالمؤمنین.
- امان‌اللهی بهاروند، سکندر (۱۳۹۳). قوم لر: پژوهشی درباره پیوستگی قومی و پراکندگی جغرافیایی لرها در ایران. تهران: آگه.
- بلوطی، زهرا (۱۳۹۶). عوامل اجتماعی مؤثر بر هم‌گرایی اجتماعی دزفولی‌ها با بختیاری‌های ساکن در شهر دزفول. به راهنمایی کریم رضادوست، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- بهشتی، سیدصمد و رستگار، یاسر (۱۳۹۲). تبیین جامعه‌شناختی مدارای اجتماعی و ابعاد آن در بین اقوام ایرانی. مسائل اجتماعی ایران، (۲)، ۳۵-۷.
- پناهی‌نسب، صادق (۱۴۰۱). کاوش فرآیند قبیله‌گرایی سیاسی و توسعه‌نیافتگی (مطالعه موردی: استان کهگیلویه و بویراحمد). رساله دکتری جامعه‌شناسی منتشرنشده، دانشکده اقتصاد، دانشگاه شیراز.
- پورافکاری، نصرالله (۱۳۷۸). تحلیلی بر تنش‌های قومی در ایران. مجله علمی-پژوهشی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، (۱۹ و ۱۸)، ۱۸۲-۱۶۵.
- ترنر، جان‌اتان (۱۳۹۳). نظریه‌های نوین جامعه‌شناسی. ترجمه علی اصغر مقدس و مریم سروش، تهران: جامعه‌شناسان.
- جلالی‌پور، حمیدرضا و محمدی، جمال (۱۳۸۸). نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی. چاپ دوم، تهران: نی.
- حیدری، خیری و نواح، عبدالرضا (۱۳۹۵). بررسی هویت قومی و تأثیر آن بر احساس طرد اجتماعی (مورد مطالعه: عرب‌های شهر اهواز). راهبرد اجتماعی فرهنگی، (۱)، ۸۴-۵۹.
- خزایی، مجید (۱۳۹۷). بررسی زمینه‌ها و روندهای قوم‌گرایی و ناحیه‌گرایی در مناطق لک‌نشین ایران. به راهنمایی حسین ربیعی، دانشگاه خوارزمی، تهران.
- درویشی، فرهاد و امامی، اعظم (۱۳۸۹). قومیت‌ها و همبستگی ملی در جمهوری اسلامی ایران، چالش‌ها و راهکارها. مطالعات انقلاب اسلامی، (۷)، ۱۴۸-۱۲۱.
- زارعی، نسرین (۱۳۹۴). علل و زمینه‌های فرهنگی همزیستی مسالمت‌آمیز در بین اقوام شهر قروه. به راهنمایی محمدسعید ذکایی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- زرقانی، سیدهادی، صادقی، وحید و حسینی، سیدمحمدحسین (۱۳۹۸). تبیین رابطه طایفه‌گرایی و مرزبندی اجتماعی-سیاسی (نمونه پژوهی: شهرستان ممسنی). فصلنامه آمایش سیاسی فضا، (۴)، ۲۵۱-۲۳۹.
- سجادیان، ناهید، نعمتی، مرتضی، شجاعیان، علی و اورکی، پریش (۱۳۹۴). ارزیابی نقش

- طایفه‌گرایی در احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر ایذه). فصلنامه علمی-پژوهشی اطلاعات جغرافیایی «سپهر»، ۲۴(۹۴)، ۷۶-۵۹.
- صفی‌نژاد، جواد (۱۳۹۸). لرهای ایران. تهران: سفیر اردهال.
- عابدی‌زاده، عابدین، موسوی، سید یعقوب، محدثی‌گیلوانی، حسن و کفاشی، مجید (۱۳۹۹). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر قوم‌گرایی بر توسعه مدنی (مورد مطالعه: استان بوشهر). جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۱۱(۴)، ۱۳۳-۱۶۴.
- عنبری، موسی و قلی‌زاده‌میرزائی، حامد (۱۳۹۶). مطالعه رابطه هویت‌گرایی محلی با کنش‌های انتخاباتی: بررسی انتخابات مجلس شورای اسلامی در لرستان. توسعه محلی (روستائی-شهری)، ۹(۲)، ۲۸۲-۲۶۱.
- قادرزاده، امید و شفيعی‌نیا، عباس (۱۳۹۱). تأثیر ساختار اجتماعی آموزش بر قوم‌گرایی دانشجویان. فصلنامه علوم اجتماعی، ۱۹(۵۹)، ۱۷۴-۲۱۴.
- کلانترمهرجردی، علیرضا و قربان‌پوردشتکی، علی (۱۴۰۱). قومیت در ایران؛ فروکاست هویت قومی به هویت طایفه‌ای. ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۵(۱۲)، ۱۳۱۸-۱۳۰۴.
- گیدنز، آنتونی (۱۴۰۳). جامعه‌شناسی. ویراست چهارم، ترجمه حسن چاوشیان، چاپ بیستم، تهران: نی.
- مالشویچ، سینیشا (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی قومیت. ترجمه رشید احمدرش، جعفر احمدی، کامل احمدی، تهران: جامعه‌شناسان.
- ممتاز، فریده (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی شهر. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- نجفی، سمیه (۱۳۹۳). بررسی تضاد قومی در شهر دزفول (مطالعه قوم لر و دزفولی). دومین کنفرانس ملی جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، تهران.
- Alexander, J. (2019). What Makes a Social Crisis? The Socialization of Social Problems. Polity Press.
- Bhattacharjee, Anol, "Social Science Research: Principles, Methods, and Practices" (2012). Textbooks Collection. 3.
- Bourdieu, Pierre. (1980) 1990. The Logic of Practice. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Coleman, J. S. (1994). Foundations of Social Theory. Harvard university press.
- Collins, R. (2004) Interaction Ritual Chains. Princeton University Press, Princeton, NJ.
- Dinesen, P. T., Schaeffer, M. and Sønderkov, K. M. (2020). Ethnic Diversity and Social Trust: A Narrative and Meta-Analytical Review. ANNUAL REVIEW OF POLITICAL SCIENCE, 23, 441-465.
- Edels, L. D. & Appelrouth, S. (2015). Sociological theory in the classical era: text and readings. SAGE Publications, Inc. 3th edition.
- Hechter, M. (1988). Principles of Group Solidarity. California Series on Social Choice and Political Economy, University of California Press.
- Huang, F., Shamloo, S. E., Li, L., Cocco, V. M., & Vezzali, L. (2024). The association between parents' ethnic socialization and positive and negative interethnic contact among majority and minority groups in China and the moderating role of

- essentialism. *Journal of Applied Social Psychology*, 54(4), 230-242.
- Iskandar, S & Heri Kurniawansyah, H. S. (2023). Inter - Ethnical Conflict in Multiple Societies Indonesia: A Socio-cultural Overview. *Proceedings of the 3rd Annual Conference of Education and Social Sciences (ACCESS 2021)*. (A Study on Ethnical Conflict between Samawa and Balinese).
 - Johnson, D. P. (2008). *Contemporary Sociological Theory: An Integrated Multi-Level Approach*. United Kingdom: Springer.
 - Layder, Derek (2005): *Modern Social Theory, Key debates and new directions*, Taylor & Francis.
 - Layder, Derek (2006): *Understanding Social Theory*, Sage Publications Ltd, second edition.
 - Layder, Derek (2009): *Intimacy and Power; the Dynamics of Personal Relationship in Modern Society*. Palgrave Macmillan.
 - Meeusen, C., Vroome, T. D., Hooghe, M. (2013). How does education have an impact on ethnocentrism? A structural equation analysis of cognitive, occupational status and network mechanisms. *International Journal of Intercultural Relations*, 37(5): 507-522.
 - Ritzier, G. (2007): *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. Blackwell Publishing Ltd.
 - Smith, J. A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis*. SAGE Publications Inc.
 - Staveren, I. V. & Pervaiz, Z. (2015). "Is it Ethnic Fractionalization or Social Exclusion, Which Affects Social Cohesion", published by: Springer, *Social Indicators Research*, 130, 711-731.
 - Turner, J. H. (2013). *Theoretical sociology: 1830 to the present*. SAGE Publications, Inc.
 - Varpio, L., Ajjawi, R., Monrouxe, L. V., O'Brien, B. C., & Rees, C. E. (2017). Shedding the cobra effect: Problematizing, thematic emergence, triangulation, saturation, and member checking. *Medical Education*, 51(1), 40-50.
 - Weber, M. (1947, 2013 digitalized). *The Theory of Social and Economic Organization*. United Kingdom: Free Press.
 - Zhiyenbayeva, N.B., Abdrakhmanova, R.B., Abdrakhmanov, A.E., Tapalova, O.B., Kassenova S., Uaidullakzy E. (2013). *Experimental Study of Teenager's Ethnic Identity*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 89, 939-943.

References (In Persian)

- Abedizadeh, A, mousavi, S, Mohaddesi Gilvaei, H. & kaffashi, M. (2021). Sociological Explanation of the Impact of Ethnicity on Civic Development (Case Study: Bushehr Province). *Sociological Cultural Studies*, 11(4), 133-164.
- Amanollahi Baharond, Skandar (2013). *The Lur Ethnic: a study on the ethnic continuity and geographical distribution of the Lurs in Iran*, Tehran: Agah Publication.
- Anbari, M., & Gholizadeh, H. (2017). *Study of the Relationships Local Identity-Oriented with Electoral Actions: The election of the Islamic Consultative Assembly*

- in Lorestan Province. *Community Development (Rural and Urban)*, 9(2), 261-282.
- Arjmandi, G. & Noroozi, A. (2010). Conflict Resolution among the Bakhtiari of Izeh: Blood Feuds and Khon-bass. *Journal of Social Problems of Iran*, 1(1), 1-44.
 - Baloty, Zahra (2017). Study of Social Factors Affecting the Social Convergence of the Dezful People with Bakhtiari resident in Dezful City. Supervisor karim reza-dooost, University of Chamran Ahwaz.
 - Beheshti, Seyyed Samad and Rastgar, Yaser (2012). Sociological explanation of social tolerance and its dimensions among Iranian ethnic groups. *Quarterly of Social Problems of Iran*, 4(2), 7-35.
 - Darvishi, Farhad & Emami (2000). Ethnicities and national solidarity in the Islamic Republic of Iran, challenges and solutions. *Journal of Islamic Revolutions Studies*, 7(20), 121-148.
 - Emamahwazi, Mohammadali & Hekmatfar, Mohammadhossein (2003). Articles about the geographical history of Dezful. Dezful Darolmominin Publications.
 - Esmailinia, GhOlam. (2013). Dezful, our city, Dezful: Ahora Qalam.
 - Ghaderzadeh, O., & Shafiinia, A. (2013). QvmGrayy social impact of education on students. *Social Sciences*, 19(59), 174-214.
 - Giddens, Anthony (2024). *Sociology*, fourth edition. Translated by Hassan Chavoshian, Tehran: Ney Publishing, 20th edition.
 - Heidari, K., & Navah, A. (2016). Ethnic Identity and Its Effects on Feeling Social Exclusion (Case study: Arabs in Ahwaz city). *Socio-Cultural Strategy*, 5(1), 59-84.
 - Jalaeipour, Hamidreza & Mohammadi, Jamal (2009). *Late theories of sociology*. Tehran, Nei Publication, second edition.
 - kalantar, A., & ghorbani, A. (2023). Ethnicity in Iran; Reduction of "ethnic identity" to "tribal identity. *Political Sociology of Iran*, 5(12), 1304-1318.
 - Khazaei, Majid (2017). Investigating the contexts and trends of ethnocentrism and regionalism in the Lakish areas of Iran. Supervisor HosseinRabiei, Kharazmi University, Tehran.
 - Malešević, Siniša (2013). *Sociology of ethnicity*, translated by Rashid Ahmadrash; Jafar Ahmadi; Kamel Ahmadi, Tehran, Sociologists Publications.
 - Momtaz, Farideh (2012). *Sociology of the city*. Tehran: Publishing Company.
 - Najafi, Somayeh (2014). Investigating the ethnic conflict in the city of Dezful (the study of Lor and Dezfulian), 2nd International Conference on Psychology Behavioral Sciences. Tehran. <https://civilica.com/doc/348890>.
 - Panahinasab, Sadegh (2022). Exploring the process of political tribalism and underdevelopment (case study: Kohgiluyeh and Boyer Ahmad provinces). Supervisor Mansour Tabiei, Faculty of Economics, Shiraz University.
 - Porafkari, Nasrollah (1999). An analysis of ethnic tensions in Iran. *Scientific-research journal of Faculty of Literature and Human Sciences*, Isfahan University, 2(19 and 18), 165-182.
 - Safinejad, Javad (2018). *Iranian lurs*. Tehran, Safir Ardehal Publications.

- Sajadian, N, Nemati, M, Shojaian, A. & Oraky, P. (2015). Evaluation of the Role of-Tribalism in Feeling the Social Security (Case study: Izeh city). Scientific- Research Quarterly of Geographical Data (SEPEHR), 24(94), 59-76.
- Smith, A. (2001). Nationalism: theory, ideology, history. Translated by: Mansor Ansari, Tehran, Institute of National Studies.
- Stones, R. (2014). Key Sociological Thinkers. Translated by: Mehrdad Mirdamadi. Markaz publication.
- Turner, J. H. (2014). Contemporary Sociological Theory. Translated by: Aliasqar Moqadas and Maryam Soroush, Jameshenasan publication.
- Zarei, Nasrin (2015). Causes and cultural contexts of peaceful coexistence among ethnic groups in Qorve city. Supervisor Mohammad Saeid Zokaei,
- Zarghani S, Sadeghi V. & Hosseini, S. (2019) Explaining the Relationship of Tribalism and Socio-Political Boundaries (Case Study: Mamasani County). pos, 1(4), 239-251.